

Kapitel 18

GRAMMATIK

Läs s. 142-144 + G26:1-3; 28:1-3; 22:3; 23

Att kunna:

- Passivum
- Satsdelen agent
- Deponens

Agent

Namnet på satsdelen agent kommer av verbet *agere* 'göra'. Då passivum oftast används när det inte är nödvändigt eller möjligt att ange vem som utför eller har utfört en viss handling, saknar de flesta passiva satser satsdelen agent: *Tjuven har gripits. Paketet har hämtats.*

I svenskan är en prepositionsfras med *av* inte nödvändigtvis agent utan kan ha en annan funktion, som i följande meningar: *Sverige har en stor import av livsmedel. Den här såsen består av gräddfil och gräslök.*

Deponens

Termen deponens kommer av verbet *deponere* 'lägga åt sidan' och syftar på att verbet har lagt bort sin passiva betydelse (formen är ju passiv, men betydelsen aktiv!). I latinet finns många verb som är deponens. I läroboken s. 144 nämns *utor* 3 'använda' och *loquor* 3 'tala'. Andra vanliga är

<i>admiror</i> 1 'beundra'	<i>polliceor</i> 2 'lova'	<i>morior</i> 3 'dö'	<i>experior</i> 4 'pröva'
<i>conor</i> 1 'försöka'	<i>reor</i> 2 'anse, tro'	<i>proficiscor</i> 3 'resa, fara'	<i>mentior</i> 4 'ljuga'
<i>hortor</i> 1 'uppmana'	<i>vereor</i> 2 'frukta'	<i>sequor</i> 3 'följa'	<i>orior</i> 4 'gå upp; börja'

Några former av deponens är aktiva, bland annat presens och futurum particip: *sequens* 'följande', *secuturus* 'ämnande (som ska) följa'. Perfekt particip översätts lämpligen med "efter att ha ...", till exempel *secutus* 'efter att ha följt' (ordagrant 'havande följt').

Även svenskan har ett antal deponens. Dessa har i likhet med passiva verbformer en ändelse på -s men har aktiv betydelse. Några exempel: *trivas, envisas, andas, umgås, hoppas, nalkas, lyckas.*

ÖVNINGAR

Gör övningarna på s. 144-145 och därefter extraövningarna nedan.

1 Passivum: svenska meningar (läroboken s. 142)

I vilka av följande svenska meningar förekommer passivum? Vilka innehåller även satsdelen agent?

1. Dörren låstes upp.	6. Detta är en kort beskrivning av problemet.
2. Tavlorna blev stulna.	7. Varorna ska betalas i kassan.
3. Tjuven fångades av polisen.	8. Jag har blivit befördrad.
4. Vi blev snabbt mätta.	9. Middagen bestod av tre rätter.
5. Jorden har brukats i många år.	10. Filmen regisserades av Peter Jackson.

2 Passivum: presens och imperfekt (3 p sg och pl) (G26:1-2)

Kombinera nedanstående passivformer – presens och imperfekt – med rätt svensk översättning. Verben är *amo*, *video*, *mitto* och *punio*. Endast 3 p sg och pl förekommer.

A) Presens		B) Imperfekt	
1. amantur	a) de syns	1. videbantur	a) han/hon straffades
2. videtur	b) han/hon straffas	2. amabatur	b) de älskades
3. mittitur	c) han/hon skickas	3. mittebantur	c) han/hon skickades
4. puniuntur	d) han/hon älskas	4. puniebatur	d) de syntes
5. videntur	e) de straffas	5. mittebatur	e) han/hon älskades
6. mittuntur	f) han/hon syns	6. amabantur	f) han/hon syntes
7. amatur	g) de älskas	7. puniebantur	g) de skickades
8. punitur	h) de skickas	8. videbatur	h) de straffades

3 Passivum: presens och imperfekt (1 och 2 p sg och pl) (G26:1-2)

Vilken person är det fråga om? Komplettera med rätt pronomen (jag, du, vi, de). Verben är *amo* och *mitto*.

A) Presens		B) Imperfekt	
1. amaris	... älskas	1. amabamur	... älskades
2. amamur	... älskas	2. amabar	... älskades
3. amamini	... älskas	3. amabaris	... älskades
4. amor	... älskas	4. amabamini	... älskades
5. mittimur	... skickas	5. mittebaris	... skickades
6. mitteris	... skickas	6. mittebar	... skickades
7. mittor	... skickas	7. mittebamur	... skickades
8. mittimini	... skickas	8. mittebamini	... skickades

4 Passivum: futurum simplex (G26:3)

Skriv verben i övn. 2 i futurum simplex passivum, 3 p sg och pl. Översätt formerna till svenska. De förutsätts syfta på människor (han, hon, de).

5 Passivum i meningar (G26:1)

Skriv rätt form av verben i mittenspalten. De ska alla stå i presens passivum. Endast 3 p sg och pl förekommer. De ändelser som ska användas är alltså *-tur* och *-ntur*.

1. Porta	aperio	Porten öppnas.
2. Cena	paro	Middagen förbereds.
3. Hostes	capio	Fienderna tillfångatas.
4. Discipuli	doceo	Eleverna undervisas.
5. Porta	claudio	Porten stängs.
6. Periculum	vito	Faran undviks.
7. Res	invenio	Sakerna hittas.
8. Dona	do (stam: da-)	Gåvorna överlämnas.

6 Agent: *ab* (*a*) + ablativ (G3, 4, 6, 7, 13)

I de passiva meningarna nedan är den satsdel som kallas agent markerad med fetstil. Översätt endast den till latin. De ord och fraser som ska användas står till höger. Agentprepositionen *av* motsvaras av *ab* (*a*), som följs av ablativ. Varianten *a* används framför ord som börjar med konsonant.

1. Staden har intagits av den grymma fienden.	hostis crudelis (i plural)
2. Kungen prisas av folket.	populus
3. Brevet är skrivet av min mamma.	mater mea
4. Gåvor överlämnades av vännerna.	amicus
5. Pojken älskades ömt av den vackra flickan.	puella pulchra
6. Jag räddades av en tapper soldat.	miles fortis
7. Talet hölls av en berömd talare.	orator clarus
8. Fienden besegrades av Romarna.	Romanus

7 Passivum: perfekt, pluskvamperfekt och futurum exaktum (G28:1-3)

Översätt dessa passivformer av perf, pluskvamperf och fut exaktum med svenskt passivum. Vi förutsätter att verben syftar på personer (han, hon, de). Översätt perfekt med perfekt. Verben är *amo* 'älska', *capio* 'tillfångata', *mitto* 'skicka' och *terreo* 'förskräcka'.

1. amata est	4. captae erant	7. missae erunt	10. territae sunt
2. amati erunt	5. captus est	8. missa erat	11. territus erit
3. amati erant	6. capta erit	9. missi sunt	12. territus erat

8 Deponens (jfr G26:1-2; 28:1-2)

Översätt deponensformerna nedan. Tempus är pres, imperf, perf och pluskvamperf. Alla personer förekommer. Översätt perfekt med perfekt. Verben är

hortor, hortatus sum 1 dep 'uppmuntra' *sequor, secutus sum* 3 dep 'följa'
vereor, veritus sum 2 dep 'frukta' *mentior, mentitus sum* 4 dep 'ljuga'

1. hortatur	5. veremur	9. sequitur	13. mentimini
2. hortabantur	6. verebimini	10. sequēbar	14. mentiebāmur
3. hortatus est	7. verita es	11. secūti sumus	15. mentitae estis
4. hortāti erant	8. verita erat	12. secūtae erātis	16. mentīti erāmus

FACIT TILL EXTRAÖVNINGARNA

- Passivum förekommer i meningarna 1, 2, 3, 5, 7, 8 och 10. Agent förekommer i meningarna 3 och 10.
- A) 1g, 2f, 3c, 4e, 5a, 6h, 7d, 8b B) 1d, 2e, 3g, 4a, 5c, 6b, 7h, 8f
- A) 1. du 2. vi 3. ni 4. jag 5. vi 6. du 7. jag 8. ni
 B) 1. vi 2. jag 3. du 4. ni 5. du 6. jag 7. vi 8. ni
- amabitur = han/hon kommer att älskas; amabuntur = de kommer att älskas
 videbitur = han/hon kommer att synas; videbuntur = de kommer att synas
 mittetur = han/hon kommer att skickas; mittentur = de kommer att skickas
 punietur = han/hon kommer att straffas; punientur = de kommer att straffas

- 5 1. aperitur 2. paratur 3. capiuntur 4. docentur 5. clauditur 6. vitatur 7. inveniuntur 8. dantur
- 6 1. a hoste crudeli 2. populo 3. a matre mea 4. ab amicis 5. a puella pulchra 6. a milite forti
7. ab oratore claro 8. a Romanis
- 7 1. hon har älskats 2. de kommer att ha älskats 3. de hade älskats
4. de hade tillfångatagits 5. han har tillfångatagits 6. hon kommer att ha tillfångatagits
7. de kommer att ha skickats 8. hon hade skickats 9. de har skickats
10. de har förskräckts 11. han kommer att ha förskräckts 12. han hade förskräckts
- 8 1. han/hon uppmuntrar 2. de uppmuntrade 3. han har uppmuntrat 4. de hade uppmuntrat
5. vi fruktar 6. ni fruktade 7. du har fruktat 8. hon hade fruktat
9. han/hon följer 10. jag följde 11. vi har följt 12. ni hade följt
13. ni ljuger 14. vi ljög 15. ni har ljugit 16. vi hade ljugit

ÖVERSÄTTNING AV DEN LATINSKA TEXTEN

Horatius Cocles

Etruskernas kung Porsenna försökte återinsätta tarquinerna (i staden =) på tronen. Kungen hade nyss kommit till Rom med en stor här och i första anfallet intagit Janiculum. Aldrig tidigare hade romarna (påverkats =) gripits av så stor fruktan; de flydde från åkrarna (fälten) till staden. Själva staden befäste de med trupper. Dessutom ansågs staden säker för fienden tack vare murarna och floden Tibern. Men Subliciusbron återstod som (stod öppen =) var tillgänglig för fienden. Men framför den bron stod Horatius Cocles – kallad med det tillnamnet, emedan han hade förlorat ena ögat i en annan strid – och han höll ensam stånd mot fiendens här. Under tiden revs bron (i ryggen =) bakom honom av romarna. Fienden häpnade över Horatius djärvhet. Denne hoppade ned i Tibern och, fastän fiendens spjut kastades mot honom, kunde han simma över oskadd till de sina. Eftersom staden hade räddats, hyste romarna stor tacksamhet gentemot Horatius. (Ett fält =) Ett stycke land gavs till honom på statens bekostnad. En staty restes även åt honom på Forum Romanum.